

Vogelwet 1936 staat houden van veel soorten toe

Andri Binsbergen

In mijn artikel over de herziening van de Vogelwet 1936 in nummer 4 (1994) van Het Vogeljaar heb ik aangekondigd in volgende nummers nader te zullen ingaan op een aantal specifieke onderwerpen. Een onderwerp dat nogal wat stof heeft doen opwaaien, is dat van het houden van vogels. Het aantal soorten dat mag worden gehouden, voorheen 'kooivogels' genoemd en nu in de wet als 'cultuurvogels' aangeduid, is flink uitgebreid. Voor de eende- en ganzesoorten die van de Jachtwet naar de Vogelwet zijn overgeheveld, is er weinig veranderd: ze mogen net als voorheen worden gehouden. Een belangrijke verbetering is echter dat er vanaf 1 maart 1995 alleen nog geringde vogels van deze soorten mogen worden gehouden. Wie zijn vogels niet ringt, is straks strafbaar. Dat is een hele verbetering ten opzichte van de oude bepalingen, maar de ervaring zal moeten leren of illegale vangst en handel daarmee effectief kunnen worden tegengegaan.

Wat menigeen niet begrijpt, is waarom het aantal toegestane soorten zo is uitgebreid. Ik wil dat in dit artikel toelichten. Daartoe volg ik de gang van het wetsontwerp tot wijziging van de Vogelwet 1936, de Jachtwet en hoofdstuk van de Natuurbeschermingswet vanaf de indiening tot het van kracht worden.

Wetsontwerp

Het voorstel van wet houdende wijziging van de Vogelwet 1936, de Jachtwet en de Natuurbeschermingswet werd op 15 augustus 1991 door de Koningin aan de Tweede Kamer 'ter overweging' aangeboden. In artikel 12 van dat voorstel werd bepaald dat het onder zich hebben is toegestaan van 'bij algemene maatregel van bestuur aangewezen soorten voor de kooi, voor zover de houder van de vogels kan aantonen dat ze zijn gekweekt'. In de toelichting van staatssecretaris Gabor op het ontwerp wordt bij dit artikel gezegd dat niet het voornemen bestaat het aantal soorten kooivogels uit te breiden.

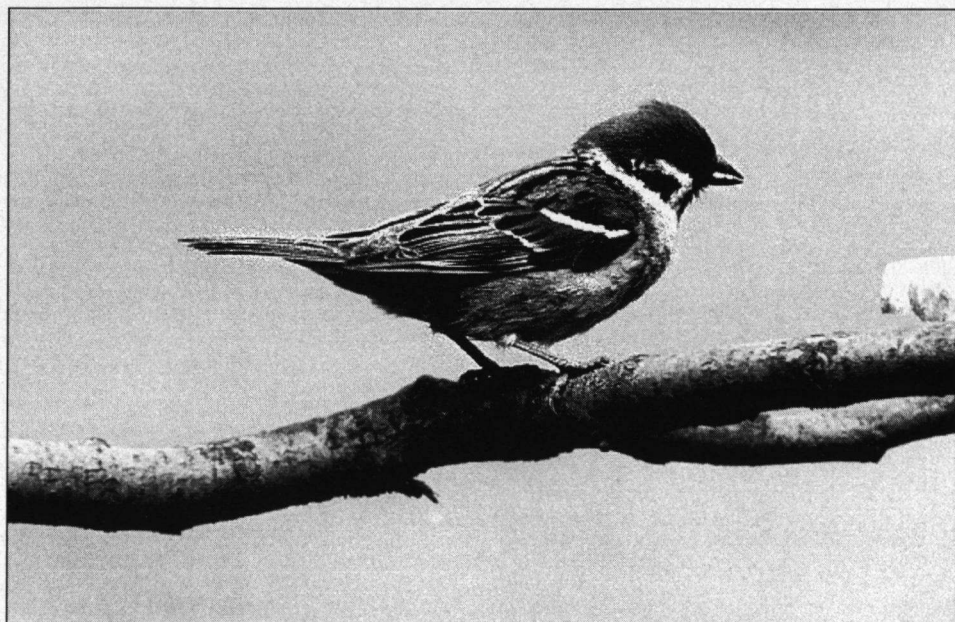
Lobby vogelhouders

Jarenlang hebben de organisaties van vogelhouders strijd gevoerd voor de aanwijzing van de Goudvink als kooivogel. Zonder resultaat. Tegenover de argumenten van de vogelhouders dat de Goudvink zo goed kon worden gefokt (en illegaal werd gefokt) stelde de overheid steeds dat aanwijzing het risico van wildvang zou vergroten, zeker zolang er geen ringenverplichting was. Ook de Natuurbeschermingsraad gaf het advies niet aan het verzoek te voldoen. Tijdens de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer verlegden de vogelhouders hun acties naar de politieke partijen en de vaste commissie voor Landbouw. Dat had succes, want bij de plenaire behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer op 2 maart 1993 werden een amendement en drie moties aangenomen met betrekking tot kooivogels. Door het amendement werden de woorden 'aangewezen soorten voor de kooi' vervangen door de woorden 'aangewezen soorten cultuurvogels'. Als toelichting daarop werd gezegd dat het om vogels gaat die tot 'huisdier' zijn gemaakt en die worden gefokt onder omstandigheden die op essentiële punten afwijken van de omstandigheden in de natuur. De term 'cultuurvogels' is in deze context meer passend dan 'kooivogels', vond indiener D. Eisma, en met hem de meerderheid van de Kamer, in navolging van de vogelhouders.

In een motie ingediend door mevrouw Swildens-Rozendaal en Esselink werd de regering verzocht a) zo mogelijk in EG-verband, doch in elk geval met onze buurlanden te komen tot een uniforme lijst van te houden Europese gekweekte kooivogels en b) vooruitlopend daarop en zodra het registratiesysteem operationeel is de voorgenomen Nederlandse lijst van zeven soorten uit te breiden met Goudvink, Barmseis, Ringmus en Zanglijster. Dat alles in de overweging dat er binnen afzienbare tijd een sluitend systeem van vergunningverlening, ringen en registratie in werking kan treden en dat voorts in de ons omringende landen een aanmerkelijk groter aantal soorten Europese gekweekte kooivogels legaal mag worden gehouden dan in Nederland. De andere motie, van Eisma, verzoekt de regering de organisaties van vogelhouders een grotere en erkende rol te geven, onder andere bij de ontwikkeling van een effectief en controlebaar systeem voor de vogelhouderij. Het beleid zou bovendien te zamen met de vogelhouders en Vogelbescherming Nederland moeten worden uitgevoerd, mede ter voorbereiding op de komende Flora- en Faunawet.

Overleg

Al voor de totstandkoming van de wetswijziging werd door de sector Flora en Fauna of wat daaraan voorafging, in beginsel een keer per jaar, overleg gevoerd met de organisaties van vogelhouders. Dit overleg is begin 1993 geïntensiveerd, waarbij twee onderwerpen de boventoon voerden: 1) het opzetten van een zo waterdicht mogelijk systeem van ringen en registratie en 2) de aanwijzing van 'cultuurvogels'. Voor het overleg werd ook Vogelbescherming Nederland uitgenodigd. Het overleg verliep moeizaam. De vogelhouders waren alleszins bereid een goed ringensysteem in te voeren, maar voordat over de details overeenstemming bestond, waren er maanden gepasseerd. Wat de aanwijzing van nieuwe soorten betreft, was het overleg al even moeilijk. De organisaties werden uitgenodigd voorstellen in te dienen, maar toonden daarbij

De Ringmus is op grond van de Tweede Kamer aangewezen als cultuurvogel.

Foto: Henk Harmsen.

weinig bescheidenheid. Te zamen met de al aangewezen zeven kooivogels werden er vijftig soorten voorgesteld. Vogelbescherming heeft zich meteen op het standpunt gesteld dat het in te voeren ringen- en registratiesysteem eerst maar zijn deugdelijkheid moest bewijzen voordat er werd beslist over uitbreiding. In het advies van de Natuurbeschermingsraad over de vijftig soorten werd een niet minder afwijzend standpunt ingenomen: eerst ervaring opdoen met een gering aantal soorten (de zeven minus Putter) en na vijf jaar evalueren voordat verder kon worden gesproken over uitbreiding.

Besluit

Na lang onderhandelen, wikken en wegen en overleg rechtstreeks tussen staatssecretaris Gabor en de organisaties is uiteindelijk besloten naast de zeven reeds bestaande 'kooivogels' als cultuurvogel aan te wijzen: Goudvink, Barmsijs, Zanglijster, Ringmus, Huismus en Spreeuw. Dat de Goudvink werd aangewezen, werd op een gegeven ogenblik als onontkoombaar beschouwd, gezien de motie van de Tweede Kamer en het gegeven dat er reeds op grote schaal Goudvinken werden gefokt en gehouden. Ook de Barmsijs, Zanglijster en Ringmus zijn op grond van de motie van de Tweede Kamer aangewezen. De Huismus en de Spreeuw mochten voorheen al worden gehouden omdat ze onbeschermd waren; het ministerie achtte het gerechtvaardigd deze vrijheid te handhaven nu beide soorten een deel van het jaar zijn beschermd. In het Vogelbesluit 1994, waarmee nader uitvoering wordt gegeven aan de Vogelwet 1936, zijn de eisen waaraan de ringen moeten voldoen strikt omschreven. Ringen moeten ook alleen worden geleverd door organisaties die daartoe door de mi-

nister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zijn gemachtigd. Bovendien zijn de maximumringmaten bepaald en er is voorgeschreven dat deze op de ringen moeten zijn vermeld.

Ringen

In het Vogelbesluit 1994 is bepaald dat tot 1 november 1994 zogenaamde breekringen kunnen worden besteld bij de gemachtigde organisaties. Dit zijn open ringen, die eenmalig kunnen worden aangebracht aan de poot van een vogel. Ze kunnen niet worden verwijderd zonder ze te breken of de poot van de vogel te verwonden. Met breekringen worden de op 1 september 1994 reeds gehouden gekweekte vogels gelegaliseerd. De ringen moeten vóór 1 maart 1995 zijn aangebracht. De adressen van de vogelhouders die ringen hebben besteld, moeten door de organisaties aan de Algemene Inspectiedienst worden opgegeven, opdat de nodige controles kunnen worden uitgevoerd. Gefokte vogels moeten in het nest reeds worden voorzien van gesloten ringen; de voorgeschreven ringmaten kunnen alleen bij nestjongen worden aangebracht. Ook is het houden en invoeren toegestaan van vogels met buitenlandse gesloten ringen die aan de Nederlandse eisen voldoen.

Evaluatie

Het ministerie heeft met de organisaties van vogelhouders afgesproken dat het ringen- en registratiesysteem in de loop van 1995 en 1996 zal worden geëvalueerd. Aan de hand van deze evaluatie zal vóór 1 januari 1997 een beslissing worden genomen over eventuele aanpassing van de regeling en over verdere uitbreiding van het aantal soorten.

Benelux

De Nederlandse Vogelwet moet voldoen aan de bepalingen van de Beneluxovereenkomst op het gebied van de jacht en de vogelbescherming van 1970. Deze is in een aantal beschikkingen van het Comité van Ministers van de Benelux nader uitgewerkt. Voor de bescherming van vogels is de beschikking van 20 augustus 1972 het belangrijkste. Daarin worden zestien soorten genoemd die mogen worden gehouden. In die beschikking staat ook dat het vangen van deze vogels kan worden toegestaan met behulp van niet automatische klepkooien met een maximuminhoud van 50 dm³. Van deze mogelijkheid hebben de Belgische autoriteiten jarenlang gebruik gemaakt. Sinds enige tijd wordt ambtelijk overleg gevoerd over aanpassing van deze beschikking. Eén van de moeilijke punten is de opstelling van een nieuwe lijst van vogels die, mits geringd en geregistreerd, mogen worden gehouden. De discussie over uitbreiding van de lijst van 'cultuurvogels' speelt zich dus niet alleen op nationaal niveau, maar ook op Benelux-niveau af. Zowel de Raad voor het Natuurbehoud als Vogelbescherming heeft het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij dringend geadviseerd niet het initiatief te nemen voor uitbreiding van de lijst. Het ministerie (in de persoon van ondergetekende) heeft wel het initiatief genomen voor vervanging van de oude beschikking, omdat daarin veel zaken niet waren geregeld. Discussie over de aan te wijzen kooivogels heeft echter nog niet plaatsgevonden. Ik verwacht dat dat een moeilijke discussie zal worden, want niet alleen de Nederlandse vogelhouders hebben verlangens, ook de Belgen willen meer. Was alles maar zo eenvoudig als in Luxemburg: daar mogen geen inheemse vogels worden gehouden.

Europa

In de motie Swildens-Rozendaal/Esselink wordt gevraagd om overleg met omringende landen over afstemming van de lijsten van toegestane vogels. Daarin ziet het ministerie echter geen heil. In EU-verband hebben België en Nederland samen al eens gepleit voor de opstelling van een lijst van kooivogels, maar absoluut zonder enig resultaat. Je kunt je ook afvragen of een uniforme lijst enig nut heeft. In het Verenigd Koninkrijk mogen alle vogels worden gehouden, mits gefokt, en er geldt alleen voor een select groepje soorten een ringplicht. In Duitsland mogen ook veel meer soorten dan in Nederland worden gehouden. Om deze reden concentreert het ministerie zich vooreerst op de Nederlandse en op de Benelux-regelgeving.

Eenden en ganzen

Na de op 1 september 1994 van kracht geworden wijzigingen vermeldt de Jachtwet alleen nog de volgende soorten eenden en ganzen als 'wild': Rietgans, Kleine Rietgans, Kolgans, Grauwe Gans, Canadese Gans, Brandgans, Rotgans, Smient, Krakeend, Wintertaling, Wilde Eend, Pijlstaart, Zomertaling, Slobeend, Tafeleend,

Kuifeend en Toppereend. Alle andere in Europa in het wild levende soorten eenden en ganzen (in totaal 32) zijn daardoor tot de beschermde vogels van de Vogelwet 1936 gaan behoren. Op grond van Jachtwet-jurisprudentie worden gehouden dieren niet tot het 'wild' gerekend. Dat betekent dat het houden en verhandelen van levende eenden en ganzen, ongeacht of er jacht op is geopend, is toegestaan. Voor de nu onder de Vogelwet 1936 beschermde soorten eenden en ganzen verandert er weinig. Ze mogen op grond van een overgangsbepaling (artikel 35) worden gehouden; alleen handel is verboden. Ook voor deze vogels geldt een verplichting tot ringen en registratie.

Hoenders

In 1990 heeft het Hof van Justitie van de EG-arrest gewezen in een zaak met betrekking tot het in Nederland gehanteerde invoerverbod voor Schotse Sneeuwhoenders. De conclusie van dit arrest was dat een invoer- en handelsverbod niet is gerechtvaardigd ten aanzien van een vogelsoort die enerzijds niet voorkomt op het grondgebied van de lidstaat die het verbod heeft ingesteld, maar die leeft in een andere lidstaat, waar de jacht op die soort zowel volgens de Vogelrichtlijn als volgens de wetgeving van die andere lidstaat is toegestaan, en die anderzijds geen trekvogel is noch een bedreigde soort in de zin van de richtlijn. In de Vogelwet 1936 is een nieuw artikel 20 opgenomen, dat de minister de mogelijkheid geeft soorten aan te wijzen die aan deze criteria voldoen. Bij beschikking van 16 augustus 1994 heeft staatssecretaris Gabor, toen nog net in functie, in dat kader aangewezen: het Moerassneeuwhoen (het Schotse Sneeuwhoen is daar een ondersoort van), het Alpensneeuwhoen, de Europese Steenpatrijs en de Rode Patrijs. Ook deze vogels moeten zijn geringd.

Discussie

De meningen in vogelaarskringen over het houden van vogels zijn sterk verdeeld. Velen stellen zich op het standpunt dat vogels thuishoren in de natuur en niet in kooien of voliëres en wijzen daarom het houden van inheemse vogels principieel af. Anderen hebben geen bezwaar tegen het houden van vogels, als maar de garantie wordt gegeven dat er geen vogels aan de natuur worden onttrokken. Het nu ingevoerde ringen- en registratiesysteem moet die garantie geven, maar gebeurt dat ook in voldoende mate? De aangekondigde evaluatie zal daar een antwoord op moeten leveren. Voor een goede evaluatie is in de eerste plaats een intensieve controle nodig. De AID (Algemene Inspectie Dienst) moet daarvoor zorgen, maar zal die in staat zijn voldoende inspanning te leveren? Bovendien is de geboden tijd voor de evaluatie rijkelijk kort. Vogelbescherming en de Raad voor het Natuurbeheer hebben geadviseerd een evaluatietijd van vijf jaar te nemen en dat zou natuurlijk veel beter zijn geweest. Ik ben benieuwd hoe dat zal gaan, maar ben er niet echt gerust op.

■ Andri Binsbergen, Directie Natuurbeheer, ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, postbus 20401, 2500 EK Den Haag.